

УДК 343.98

А. Л. Криловецький

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ ЗАСАДИ СПІЛЬНОГО ВИКОНАННЯ СИЛАМИ БЕЗПЕКИ, СУДОВИМИ ТА ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ УКРАЇНИ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ З ПРОТИДІЇ КОНТРАБАНДІ

Актуалізовано питання взаємодії сил безпеки, судових та правоохоронних органів України під час виконання службово-бойових завдань з протидії контрабанді. Здійснено аналіз сучасних наукових розвідок щодо обґрунтування понять та особливостей організаційно-тактичних засад спільного виконання силами безпеки, судовими та правоохоронними органами України службово-бойових завдань з протидії контрабанді. Розкрито сутність понять «вид», «форма» та «спосіб» службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку. Надано пропозиції з розвитку існуючих видів службово-бойової діяльності, а також форм і способів виконання службово-бойових завдань у сфері протидії контрабанді. Окреслено напрями подальших наукових досліджень за наведеною тематикою.

Ключові слова: організація взаємодії, тактичні засади взаємодії, сили безпеки України, судові та правоохоронні органи України, службово-бойова діяльність, протидія контрабанді.

Постановка проблеми. Україна на сьогодні є молодою європейською країною з ринковою економікою, що розвивається. Для цього впроваджуються інноваційні реформи в політичній, економічній, соціальній, науково-технологічній та інших сферах. Проте великою перешкодою сталого розвитку є сучасні загрози, вагомою з яких є високий обсяг контрабанди, що особливо зріс в останні роки.

Зазначена кризова ситуація безпосередньо впливає на стан забезпечення національної безпеки. Крім того останні знакові події у політичному істеблiшменті нашої держави постійно супроводжуються обговоренням проблематики протидії контрабанді та корупції. Не зникла ця проблема й після збройної агресії Росії та під час запровадження правового режиму воєнного стану в Україні.

Отже, можна зробити висновки, що сьогодні питання протидії контрабанді в сфері забезпечення національної безпеки підіймається на високий щабель у державній політиці України та потребує налагодження ефективної організації взаємодії сил безпеки, судових та правоохоронних органів України під час виконання службово-бойових завдань з протидії контрабанді.

© А. Л. Криловецький, 2022

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемні питання нормативно-правового забезпечення службово-бойової діяльності складових сектору безпеки і оборони розглядали у своїх наукових працях О. В. Батюк, С. В. Белай, С. О. Кузнiченко, О. В. Гуляк, О. В. Кривенко, О. Г. Комісаров, В. Я. Покайчук, М. Б. Саакян, І. В. Євтушенко, С. А. Яровий та інші науковці. Питання протидії контрабанді підіймали в наукових працях М. І. Бажанов, В. І. Борисов, В. Б. Вишня, В. М. Володько, О. І. Воронов, О. Ф. Долженков, В. П. Захаров, В. Ю. Калугін, Н. С. Карпов, В. В. Коваленко, В. Є. Тарасенко, В. Я. Тацій, Б. І. Тишкевич, В. В. Сташис, Ю. І. Сучков, О. І. Хараберюш. Адміністративні засади взаємодії сил сектору безпеки і оборони досліджували О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, С. М. Гусаров, Д. Г. Заброта, О. Ф. Кобзар, В. К. Колпаков, В. М. Круглий, Ю. Д. Кунєв та інші.

Ученими розглянуто значну кількість гострих проблем протидії контрабанді та організації міжвідомчої взаємодії сил охорони правопорядку під час виконання службово-бойових завдань. Водночас перелічені наукові розробки досліджували загальні аспекти

протидії контрабанді, а тому майже не порушували питання вивчення організаційно-тактичної взаємодії сил безпеки, судових та правоохоронних органів України під час спільного виконання службово-бойових завдань з протидії контрабанді.

Метою статті є вивчення сучасних наукових розвідок щодо обґрунтування понять та особливостей організаційно-тактичних засад спільного виконання силами безпеки, судовими та правоохоронними органами України службово-бойових завдань з протидії контрабанді.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення ефективності державної діяльності щодо реагування сектору безпеки України на загрози національній безпеці, що викликано критичним обсягом контрабанди, значною мірою залежить від організаційно-тактичних засад спільного виконання силами безпеки, судовими та правоохоронними органами України службово-бойових завдань з протидії контрабанді.

У цьому ракурсі необхідним є формування основних положень стосовно розвитку організаційно-тактичних засад відповідної взаємодії. Аналіз «практики» та наукових досліджень, що характеризують службово-бойову діяльність сил безпеки, судових та правоохоронних органів України [1, 2, 3], доводить недостатність нормативного закріплення та теоретико-методологічного розроблення головних понять, таких як «вид», «форма» та «спосіб» службово-бойової діяльності сил безпеки, судових та правоохоронних органів України, про що також засвідчують праці [4, 5]. Особливо це питання є актуальним відповідно до піднятої тематики в статті.

Теорія службово-бойової діяльності сил безпеки, судових та правоохоронних органів України є доволі молодого наукою, тому в ній ще не на достатньому рівні опрацьовано основоположні категорійні поняття [6]. Доречно зазначити, що сьогодні майже не проведено досліджень з визначення тактичних засад службово-бойової діяльності сил безпеки, судових та правоохоронних органів України з протидії контрабанді. Такий стан справ занадто гальмує розвиток теорії службово-бойової діяльності сил безпеки, судових та правоохоронних органів України, а також правильне розуміння чинних нормативно-правових актів та вкрай негативно впливає на виконання службово-бойових завдань з протидії контрабанді.

На сьогодні досі майже не проведено пошуку нових та вдосконалювання існуючих видів службово-бойової діяльності в сфері протидії контрабанді, а також форм і способів виконання відповідних службово-бойових завдань, не проаналізовано досвід діяльності сил безпеки, судових та правоохоронних органів України у різних умовах оперативної обстановки та діями за різними схемами організації контрабанди.

У зв'язку з цим грамотне визначення основоположних категорійних понять, установлення взаємозв'язків і взаємозалежностей між ними є необхідним для аналізу організаційно-тактичних засад спільного виконання силами безпеки, судовими та правоохоронними органами України службово-бойових завдань з протидії контрабанді.

Основоположним поняттям службово-бойової діяльності сил безпеки, судових та правоохоронних органів України є вид службово-бойового застосування чи службово-бойової діяльності.

Науковою спільнотою визначено, що вид службово-бойової діяльності – це характер дій відповідно до поставленої мети дій. Наразі у наукових дослідженнях [7, с. 62; 8] думки фахівців стосовно класифікації видів службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку різняться, але сходяться у тому, що основними видами службово-бойової діяльності є:

– служба з охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки [здійснюється через службову діяльність шляхом несення патрульно-постової служби у звичайних умовах, режимно-карантинної служби у надзвичайних ситуаціях техногенного або природного характеру, режимно-комендантської служби в умовах надзвичайного (воєнного) стану];

– вартова і конвойна служби (охорона державних об'єктів, спеціальних вантажів, підсудних і засуджених під час судового процесу та осіб з метою екстрадиції здійснюється шляхом несення вартової та конвойної служби);

– бойові та спеціальні дії [забезпечення суверенітету і територіальної цілісності держави, її конституційного ладу, громадської безпеки, законності та правопорядку, захисту населення у надзвичайних ситуаціях у мирний час та в умовах особливого періоду здійснюється шляхом проведення спеціальних

заходів (операцій) правоохоронними і військовими методами] [8].

Таким чином, виходячи з тематики статті, перераховані види службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку є притаманними для сил безпеки, судових та правоохоронних органів України в ракурсі їхньої службово-бойової діяльності з протидії контрабанді.

З метою розвитку організаційно-тактичних засад службово-бойової діяльності сил безпеки, судових та правоохоронних органів України з протидії контрабанді необхідним є вдосконалення форм та способів службово-бойової діяльності.

У науковій літературі [9–12] немає однозначного підходу до визначення поняття «форми службово-бойової діяльності». Однак загально визнано, що під формами службово-бойових дій розуміють зовнішнє вираження змісту дій військ (сил), що відбиває органічну єдність їхньої організації, рівня і мети. Наукова спільнота визначає такі основні форми службово-бойових дій сил охорони правопорядку: оперативні дії (оперативне застосування); спеціальна операція (оперативного і тактичного масштабу); службово-бойові дії; бій.

Відповідно до тематики статті основною формою службово-бойової діяльності сил безпеки, судових та правоохоронних органів України під час виконання службово-бойових завдань з протидії контрабанді є спеціальні операції.

За загальноприйнятим визначенням спеціальна операція – це сукупність узгоджених і взаємопов'язаних за метою, місцем і часом розвідувально-пошукових, ізоляційно-обмежувальних, режимних, охоронних та інших заходів і бойових дій підрозділів (частин, з'єднань) або угруповань сил охорони правопорядку, які проводяться у заданому районі за єдиним замислом і планом для виконання бойового (оперативного) завдання щодо пошуку, локалізації та знешкодження злочинців, терористів, диверсантів, незаконних збройних формувань тощо.

У наукових дослідженнях [3, 13, 14, 15] визначено, що операції поділяються на дві групи: операції, які проводяться у повсякденній обстановці (оперативно-профілактичні операції та ін.) та операції, які проводяться у надзвичайних ситуаціях (спеціальні операції).

Через це розвиток організаційно-тактичних сил безпеки, судових та правоохоронних органів України під час виконання службово-бойових завдань з протидії контрабанді полягає у розвитку такої форми службово-бойової діяльності, як спеціальна операція. У цьому ракурсі логічним продовженням дослідження є розгляд способів службово-бойової діяльності.

Спосіб – це певна дія, прийом або система прийомів, яка дає можливість зробити, здійснити що-небудь, досягти чогось; те, що служить знаряддям, засобом тощо у якій-небудь справі, дії. Способом службово-бойових дій є порядок і тактичні прийоми застосування сил і засобів для виконання завдань. Наукові джерела визначають такі основні способи службово-бойових дій:

– рейдово-штурмові дії [стрімке просування територією, що контролюється злочинцями, і ведення бою з метою послідовного захоплення і знищення (виведення з ладу) раніше визначених або знову виявлених об'єктів злочинців, установлення своїх базових районів, блокувань, окремих пунктів, встановлення контролю над визначеним районом, головною метою яких є здійснення швидкого та прихованого маневру для блокування злочинців і завдання комбінованих ударів з фронту, флангів і тилу, із землі та повітря];

– пошуково-ударні дії [дії підрозділів спрямовані на виявлення і знешкодження злочинців у місцях імовірного перебування шляхом послідовного огляду місцевості у визначеному районі з метою виявлення злочинців та подальшого їхнього знищення ударами і вогнем сил та засобів вогневого ураження або проведенням нальоту чи ударом військ (сил), основними з яких є засідка та наліт];

– ізоляційно-обмежувальні дії, якими є оточення, заслін та блокування [оточення – це ізоляція місця знаходження злочинців з метою його знешкодження, яке проводиться за наявності достовірних даних про місцезнаходження злочинців; заслін – наряд чисельністю до взводу, призначений для перекриття імовірних напрямків руху злочинців, блокування району проведення спеціальної операції; блокування – це дії підрозділів сил охорони правопорядку з ізоляції ділянки місцевості (району, населеного пункту або їх частини) передбачуваного знаходження злочинців з метою заборони виходу з неї, забезпечення його пошуку та знешкодження];

– оборонно-охоронні дії, які є способом забезпечення безпеки і підтримки необхідного режиму функціонування (охорона здійснюється шляхом організації фізичного захисту, технічного захисту, спостереження, моніторингу електронних засобів охорони та надзвичайного реагування на сигнали тривоги і небезпеки; оборона призначена для недопущення проникнення розвідки злочинців до бойових і передбойових порядків, запобігання раптовому нападу на головні підрозділи сил охорони правопорядку, забезпечення силам охорони правопорядку часу і сприятливих умов для вступу в бій) [16].

Отже, розвиток організаційно-тактичних засад спільного виконання силами безпеки, судовими та правоохоронними органами України службово-бойових завдань з протидії контрабанді полягає у вдосконалюванні сумісних способів службово-бойової діяльності під час організації пошуково-ударних, ізоляційно-обмежувальних та оборонно-охоронних дій.

Висновки

Існуючі наукові праці розкривають нормативно-правові та організаційні аспекти службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку, однак досі залишається не достатньою мірою розробленим питання обґрунтування понять, принципів та особливостей організаційно-тактичних засад спільного виконання силами безпеки, судовими та правоохоронними органами України службово-бойових завдань з протидії контрабанді.

Аналіз нормативно-правової бази України та досліджень наукової спільноти свідчить, що наразі недостатньо нормативно закріпленого визначення таких категорійних понять, як «вид», «форма» та «спосіб» службово-бойової діяльності сил безпеки, судових та правоохоронних органів України. Розвиток організаційно-тактичних сил безпеки, судових та правоохоронних органів України під час виконання службово-бойових завдань з протидії контрабанді полягає у подальшому розвитку такого виду службово-бойової діяльності, як спеціальні дії, такої форми – як спеціальна операція на основі вдосконалювання сумісних способів службово-бойової діяльності під час організації пошуково-ударних, ізоляційно-обмежувальних та оборонно-охоронних дій.

Надалі доречним є проведення нових досліджень щодо вдосконалювання сумісних способів виконання службово-бойових завдань силами безпеки, судовими та правоохоронними органами України в сфері протидії контрабанді.

Перелік джерел посилання

1. Корягін А. В. Міжвідомча інформаційна взаємодія органів сектору безпеки. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2006. № 14. С. 126–134.

2. Орлов М. М. Формування системи взаємодії регіональних органів виконавчої влади у сфері охорони правопорядку (теоретико-методологічні засади) : монографія. Харків : Магістр, 2012. 344 с.

3. Долженков О. Ф., Саакян М. Б. Посилення «бойової діяльності» органів внутрішніх справ як запорука успішної боротьби з організованою злочинністю (до постановки проблеми). *Теорія оперативно-службової діяльності правоохоронних органів України*. 2000. С. 84–88.

4. Орлов М. М. Державно-управлінська взаємодія регіональних органів виконавчої влади у сфері охорони правопорядку : автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр. : 25.00.02. Київ, 2013. 36 с.

5. Жбанчик А. В. Організаційно-правові засади взаємодії міліції та Національної гвардії України у сфері охорони громадського порядку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Дніпропетровськ, 2015. 236 с.

6. Комісаров О. Г. Етапи інформаційного супроводження службово-бойової діяльності. *Честь і закон*. 2014. № 4 (51). С. 71–75.

7. Єрмошин М. О. Розвиток понять вид, форма, спосіб і варіант у службово-бойовій діяльності внутрішніх військ. *Наукове забезпечення службово-бойової діяльності внутрішніх військ МВС України* : зб. тез доп. наук.-практ. конф., м. Харків, 30 берез. 2011 р. Харків, 2011. С. 62, 63.

8. Шмаков О. М., Лавніченко О. В. Види, форми і способи діяльності і дій внутрішніх військ. *Честь і закон*. 2006. № 4. С. 10–19.

9. Лавніченко О. В., Годлевський С. О., Гунбін К. Ю. Уточнення підходів до формування понять теорії службово-бойової діяльності внутрішніх військ. *Честь і закон*. 2013. № 1 (44). С. 22–27.

10. Литвин М. М., Аллеров Ю. В., Бабков Ю. П. Концептуальна модель взаємодії внутрішніх військ МВС України з органами

Державної прикордонної служби при спільному виконанні службово-бойових завдань. *Честь і закон*. 2004. № 1. С. 7–14.

11. Литвин М. М., Кириченко І. О. Напрямки взаємодії Державної прикордонної служби України із Службою безпеки України. *Честь і закон*. 2004. № 2. С. 13–20.

12. Литвин М. М., Аллеров Ю. В., Кириченко І. О. Сутність, закономірності та принципи взаємодії військ (сил). *Честь і закон*. 2003. № 4. С. 9–15.

13. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України : підручник. Харків : Ун-т внутр. справ, 1998. 480 с.

14. Оболенський Ю. Б. Про деякі питання щодо організаційних основ та порядку

управління спеціальними операціями. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2006. № 2. С. 200–204.

15. Саакян М. Б. Теоретичні та організаційні засади операцій ОВС. *Вісник Львівського інституту внутрішніх справ*. 2002. Вип. 2 (1). С. 85–96.

16. Лавніченко О. В., Варакута В. П., Луговський І. С., Кривенко О. В. Аналіз способів дій військових угруповань під час знешкодження незаконних збройних формувань. *Честь і закон*. 2013. № 1 (44). С. 49–58.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2022 р.

UDC 343.98

A. Krylovetskiy

**ORGANIZATIONAL AND TACTICAL PRINCIPLES OF JOINT EXECUTION
BY THE SECURITY FORCES, JUDICIAL AND LAW ENFORCEMENT BODIES
OF UKRAINE OF SERVICE AND COMBAT TASKS TO ANTI-SMUGGLING**

The issue of the interaction of the security forces, judicial and law enforcement agencies of Ukraine during the performance of official and combat tasks to combat smuggling has been updated.

An analysis of modern scientific intelligence was carried out regarding the substantiation of the concepts and features of the organizational and tactical principles of the joint execution of official and combat tasks in the fight against smuggling by the security forces, judicial and law enforcement agencies of Ukraine.

It has been established that the existing scientific works reveal the regulatory, legal and organizational aspects of the service and combat activities of the law enforcement forces, however, the issue of substantiating the concepts, principles and features of the organizational and tactical principles of joint implementation by the security forces, judicial and law enforcement agencies of Ukraine on an official basis is still not sufficiently developed – combat missions to combat smuggling.

It was determined that the analysis of the regulatory and legal framework of Ukraine and the research of the scientific community shows that there is currently insufficient regulatory definition of categorical concepts, such as «type», «form» and «method» of service and combat activity of security forces, judicial and law enforcement agencies of Ukraine. The development of the organizational and tactical forces of the security, judicial and law enforcement agencies of Ukraine during the performance of official and combat tasks to combat smuggling consists in the further development of such a type of official and combat activity as special actions, of such a form as a special operation based on the improvement of compatible methods of official – combat activity during the organization of search-and-strike, isolation-restriction, and defense-security operations.

It has been proven that in the future it is appropriate to carry out new research on the improvement of existing types of service-combat activity, as well as forms and methods of performance of service-combat tasks in the field of combating smuggling.

Keywords: *organization of interaction, tactical principles of interaction, security forces of Ukraine, judicial and law enforcement agencies of Ukraine, official combat activity, countering smuggling.*

Криловецький Андрій Леонідович – аспірант кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0002-2079-5010>